

องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน

พิชศาล พันธุ์วัฒนา^{1*}

รับบทความ 26 กรกฎาคม 2561; ตอรับบทความ 3 พฤษภาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน และ 2) อิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนจำนวน 216 ราย วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาและเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงซ้อน เชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนา กลุ่ม สังเกตแบบมีโครงสร้าง และบันทึกความจำ ผลการวิจัย พบว่า 1) คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้พอในแต่ละเดือน พึงพอใจกับครอบครัวมากกว่าที่ทำงานและชุมชน คิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำได้ระดับปานกลางค่อนข้างดี และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสะอาดและความพอเพียงระดับปานกลาง และ 2) องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน คือ สุขภาพ การดูแลรักษา ครอบครัว ชุมชน และสวัสดิการ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต อิทธิพล ชุมชนหมู่บ้านสวนสน

¹ พันตำรวจโท ดร. อาจารย์ประจำคณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

* ผู้ประสานงานหลัก: jodd0509@gmail.com

The Component of Factor Influence to Quality of Life of People in Muo-Baan Suan – Son Community

Pitsarn Phanwattana^{1*}

Received 26 July 2018; Accepted 3 May 2019

Abstract

The objective of this research were to study 1) General features of economic factor, social factor, environment factor and personal factor of people in muo-baan Suan-Son community and 2) The influence of economic factor, social factor, environment factor and personal factor involvement on quality of life of people in muo-baan Suan-Son community. This study was conducted by applying 2 research methodologies. For quantitative approach, questionnaires were used to collect data 216 from people in muo-baan Suan-Son community. The data was analyzed by using descriptive statistics and hierarchical regression analysis. With the qualitative approach, in-depth interview, group discussion, structured observation and field notes. The results indicated that 1) Most of people in muo-baan Suan-Son community had low bachelor degree, enough income each month, satisfied with family over work and community, considered that the environmental protection in the community was moderate and the environment in the community was middle clean and enough. 2) The component of factor influence to quality of life of people in Muo-Baan Suan–Son community had health, treat, family, community and welfare.

Keywords: Quality of Life; Influence; Muo-baan Suan–Son Community

¹ Pol.Lt.Col. Dr. Lecturer, Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy

* Corresponding author: jodd0509@gmail.com

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมสนับสนุนให้มนุษย์หรือที่เรียกว่าคนให้มีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทาง ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมถึงการส่งเสริมทางด้านร่างกายและสภาพจิตใจเป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น (Bartels, 2015) เรื่องที่พักอาศัยเกี่ยวกับด้านสังคมเป็นเรื่องสำคัญในการวัดคุณภาพชีวิตประการหนึ่ง เพราะการที่ประชาชนมีที่พักอาศัยที่มีความมั่นคงและมีคุณภาพย่อมแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในเบื้องต้นของสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญของการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน ชุมชนเป็นหน่วยหนึ่งของที่พักอาศัยของสังคมที่มีความสำคัญต่อครอบครัวของประชาชน ซึ่งความหมายชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับหมู่ชน กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557) เป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุดของพื้นที่ที่มีขอบเขตทางภูมิศาสตร์ มีประชากรจำนวนหนึ่งและมีระบบกลไกการปกครองเชื่อมโยงกับกลไกของรัฐตามลำดับชั้น คือ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ

ชุมชนหมู่บ้านสวนสนเป็นหนึ่งใน 22 ชุมชนที่ตั้งอยู่ในแขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ เป็นชุมชนประเภทจัดสรรที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครเมื่อปี พ.ศ. 2542 ตั้งอยู่ที่ซอยรามคำแหง 60 หมู่บ้านสวนสน แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ จังหวัดกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตบางกะปิ, 2561) คนในชุมชนต่างมีความหลากหลายทั้งเรื่องของสถานภาพทางเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม หรือแม้แต่ประเด็นเกี่ยวกับส่วนตัว ส่วนเรื่องสถานที่อาศัยภายในชุมชนมีทั้งบ้านเดี่ยว บ้านแฝด ตึกแถว ทาวน์เฮ้าส์ แมนชั่น คอนโด ห้องเช่า หรือแม้แต่สิ่งปลูกสร้างชั่วคราวเพื่ออยู่อาศัย มีพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณหน้าทางเข้าชุมชน สวนเฉลิมพระเกียรติบริเวณวงเวียนหมู่บ้าน ศูนย์เยาวชนบางกะปิด้านหลังชุมชน มีสถานีรถไฟใต้ดินและมัสยิดดารุลอียะห์ติดด้านหลังชุมชนหมู่บ้านสวนสน รวมถึงมูลนิธิคลินิก บ่อตกปลา ตลาด ร้านค้าร้านขายของทั่วไปจำนวนมาก สถานที่ตั้งของชุมชนหมู่บ้านสวนสนอยู่ไม่ห่างจากโกลด์คัสตริลยูเรียมเรื่อง ตลาดบางกะปิ ศูนย์การค้าแสบบีแลนด์ เดอะมอลล์บางกะปิ โลตัส พันธุ์ทิพย์บางกะปิ ห่างจากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่เป็นสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาประมาณ 2-2.5 กิโลเมตร

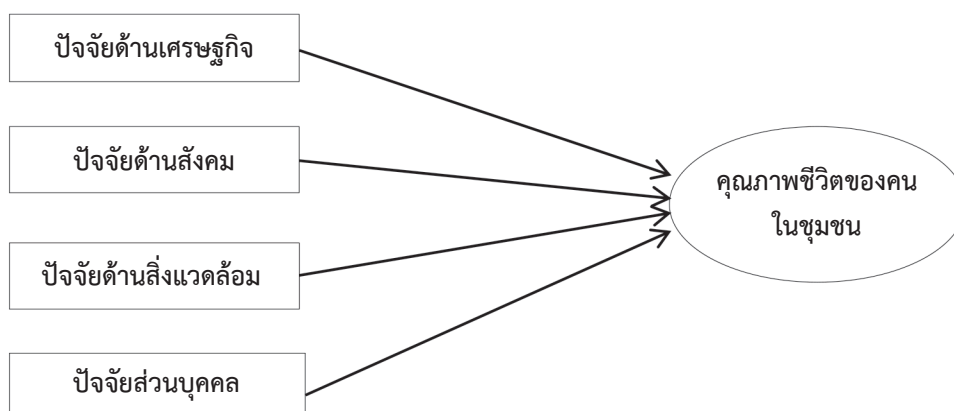
แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2515 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เกิดจากการพิจารณาว่าประเทศไทยได้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้นแต่การกระจายรายได้กลับไม่เป็นธรรม คนส่วนใหญ่ในประเทศยังยากจน ดังนั้น ประเทศจึงต้องได้รับการพัฒนาในแง่ของการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนในสังคม โดยคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล (OECD, 2015; World Health Organization, 2013) ซึ่งการที่คนในชุมชนมีความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นการแสดงออกถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน คุณภาพชีวิตที่ดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้สวัสดิการ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ครอบครัว ที่ทำงาน ชุมชน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความพอเพียง ความสะอาด การดูแลรักษา หรือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ งานอดิเรก เป็นต้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้ปัจจัยทั้งสี่ข้างต้นศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ และใช้เรื่องคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนศึกษาเป็นตัวแปรตาม เริ่มศึกษาต้นเดือนกุมภาพันธ์และสิ้นสุดเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 โดยยึดหลักจริยธรรมการท้าวิจัยกับคน (Belmont Report) 3 ประการเป็นสำคัญ (สำนักงานมาตรฐานการวิจัยในคน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) มุ่งหวังได้

ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามสภาพแห่งความจริง สามารถนำข้อค้นพบไปใช้อ้างอิงเชิงวิชาการหรือศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน
2. อิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคล โดยที่ความหมายคำว่าคุณภาพชีวิตมีทั้งนัยการศึกษา นักวิจัยองค์กร ต่างให้คำจำกัดความมากมายหลากหลายแนวคิด ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมด้วยการค้นหาคำประกอบ (Component) ของคุณภาพชีวิตเพื่อใช้เป็นคำนิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

นักการศึกษา / องค์กร	การมีชีวิตที่ดี (Good Life)	ความรู้สึกรู้สึก อย่างพอใจ (The feeling of being satisfied)	สุขภาพ กายและจิต (Physical / mental Health)	ระดับของความ ความเป็นอิสระ (Level of Independence)	ความสัมพันธ์ ทางสังคม (Social Relationship)
Diener, & Suh (1997)	/	/		/	/
Theofilou (2013)	/	/	/		/
Juczynski (2006)	/		/		/
Bartels (2015)		/	/		/
OECD (2015)	/				/
World Health Organization (2013)	/	/	/	/	/
ศิรินันท์ กิตติสุข สถิต และคณะ (2557)	/	/			/
ปรานทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์ (2559)		/	/		/

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแบ่งได้ 5 ประเด็น โดยมี 8 นักการศึกษาและองค์กร ที่ให้นิยามคุณภาพชีวิต ซึ่งประเด็นความสัมพันธ์ทางสังคมเห็นตรงกัน รองลงมา คือ เห็นตรงกัน (6) ได้แก่ การมีชีวิตที่ดีและความรู้สึกอยู่อย่างพอใจ เช่นนี้ภาพรวมของคุณภาพชีวิตจึงสรุปคำจำกัดความขององค์ประกอบ คุณภาพชีวิตที่ใช้เป็นคำนิยามปฏิบัติการได้ว่า หมายถึง “การมีชีวิตที่ดี มีความรู้สึกอยู่อย่างพอใจที่เกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์ทางสังคม” โดยที่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งปัจจัยเป็น 4 เรื่องที่สอดคล้องกับคำนิยามปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทั้งแนวทางเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และแนวทางเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ควบคู่กัน เพื่อให้ข้อมูลส่งเสริมกันและเกิดความสมบูรณ์ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสองข้อ รายละเอียดพอสังเขปมีดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

เป้าหมายประชากรเชิงปริมาณใช้หน่วยวิเคราะห์ (Units of Analysis) มีคุณสมบัติของหน่วยระดับบุคคล คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนหมู่บ้านสวนสนจำนวน 216 ราย ส่วนเป้าหมายประชากรเชิงคุณภาพเลือกเช่นเชิงปริมาณ กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนจำนวน 13 ราย

การสุ่มตัวอย่าง

เชิงปริมาณใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (Palinkas et al., 2015) เป็นการสุ่มโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) แต่ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง กล่าวคือ มีความสนใจ สามารถอ่านออกเขียนได้ ไม่มีปัญหาด้านการสื่อสาร ลักษณะของกลุ่มที่เลือกมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

เชิงคุณภาพใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) เพื่อความเป็นตัวแทนของประชากรด้วยกลยุทธ์ตามโอกาสอันควร (Opportunistic) ตามความสนใจของผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนของการเป็นประชากรเป้าหมาย ไม่กำหนดจำนวนประชากรได้แน่นอน มีลักษณะยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) ยุติการเก็บข้อมูลเมื่อข้อมูลเกิดการอิ่มตัวเชิงทฤษฎี (Theoretical Saturation) กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้ไม่มีประเด็นใดใหม่กว่าข้อมูลที่มีอยู่เดิมจึงยุติที่จำนวน 13 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ เลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้สร้างมาตรวัดแปลงแนวคิดที่เป็นนามธรรมเป็นตัวแปรที่เป็นรูปธรรม (Concrete) มีค่าตัวเลขที่มีคุณสมบัติของหน่วยวิเคราะห์ แบบสอบถามได้ผ่านการทบทวนวรรณกรรม การให้คำนิยามปฏิบัติการ และได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ 2 วิธี 1) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของความคงตัว ตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และ 2) ตรวจสอบความคงที่ที่ใช้วิธีการทดสอบซ้ำ โดยการนำไปวัดกับกลุ่มตัวอย่างครั้งที่หนึ่งแล้วเว้นระยะช่วงหนึ่งแล้วกลับ ไปวัดซ้ำเรียกวิธีทดสอบว่า Test-Retest Method หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้ง 2 ครั้งวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์ของความคงที่ (Coefficient of Stability) และยืนยันความถูกต้องตามหลักวิชาการเชิงทฤษฎีจากการพิจารณาเรื่องความถูกต้อง 9 ประการ 1) ความถูกต้องในการสร้าง (Construction Validity) พิจารณาความสัมพันธ์ของมาตรวัดกับสมมติฐานของทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยซึ่งต้องมีทิศทางที่เป็นไปตามที่คาดหวัง หรือเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นเครื่องช่วยยืนยันด้วยการทดสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไป (Ryu, 2013) 2) ความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความครอบคลุมของมาตรวัดในเรื่องที่เป็นเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการวัดที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม การให้คำนิยามจริง และคำนิยามปฏิบัติการว่าปรากฏในงานหรือไม่ (Landsheer & Boeije, 2010) 3) ความถูกต้องพ้องกัน (Concurrent Validity) พิจารณา

มาตรวัดโดยการสร้างมาตรวัดได้สร้างเป็นเรื่องสอดคล้องกันหรืออยู่ในกลุ่มเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันสูง อันแสดงถึงความพ้องกัน (Hecimovich & Hebert, 2016) 4) ความถูกต้องด้านแตกต่าง (Differential Validity) พิจารณามาตรวัดแต่ละตัวแปรโดยต้องมีค่าความสัมพันธ์ต่ำกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Berry, 2015) 5) ความถูกต้องผิวหน้า (face validity) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความชัดเจนของรายการข้อความที่ใช้ในการสร้างมาตรวัด ผู้ใดอ่านก็สามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี (Sartori, 2010) 6) ความถูกต้องในการแปล (Translation Validity) ตรวจสอบว่าได้แปลแนวคิดที่เป็นนามธรรมเป็นรายการที่ใช้วัดให้เป็นรูปธรรมที่มีความถูกต้องและใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัย (Rogers et al., 2016) 7) ความถูกต้องในเชิงบริบท (Nomological Validity) พิจารณาการสร้างมาตรวัดให้สอดคล้องกับบริบทในเชิงองค์ความรู้หรือทฤษฎีของสิ่งที่ต้องการวัด (Liu, Li, and Zhu, 2012) 8) ความถูกต้องด้านจำแนก (Discriminant Validity) พิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละรายการข้อความต้องมีค่าห่างจากศูนย์พอควร (Rojas & Widiger, 2013) และ 9) ความถูกต้องด้านบรรจบ (Convergent Validity) ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ (Pearson Correlation) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะเชิงเส้นตรง (Duckworth & Kern, 2012)

อย่างไรก็ดี แม้การวิจัยเชิงปริมาณจะได้ความชัดเจนของผลการวิเคราะห์ แต่รายละเอียดในลักษณะพรรณนาความที่ทำให้ได้ความเข้าใจในเชิงลึกไม่ปรากฏในงาน จึงต้องใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยส่งเสริมเกื้อกูลเพื่อขจัดจุดอ่อนหรือข้อสงสัยใด ๆ และให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) บันทึกความจำ (Memos) การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) (Creswell, 2014) และตัวผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือหลัก (Researcher as a Human Instrument) อาศัยประสบการณ์ วิทยุติ คุณวุฒิ และความรับผิดชอบเป็นตัวขับเคลื่อน เก็บข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีติดพื้น (Grounded Theory) ยึดตามสภาพความจริงเป็นหลักตามแรงขับของข้อมูล (Data-driven Approach) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2554) ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลทั้งในส่วนเชิงปริมาณได้ใช้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมจำนวน 2 คน เป็นผู้แจกแบบสอบถามด้วยตนเองในช่วงเวลา 06.30–08.30 น. และ เวลา 16.00–18.30 น. ของทุกวันธรรมดา และวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเวลาประมาณ 9.00–18.00 น. ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้สัมภาษณ์เจาะลึก สนทนากลุ่ม สังเกตแบบมีโครงสร้างด้วยตนเองในวันและเวลาเอกชนข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ: นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เพื่อกำหนดน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) แต่ละรายการและนำน้ำหนักปัจจัยแต่ละรายการมาคูณกับค่าเดิมของรายการ ผลรวมของผลคูณได้ตัวแปรประจักษ์ที่มีความถูกต้องในตัวสร้าง (Construct Validity) (Yong & Pearce, 2013) วัดค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของแต่ละรายการโดยหาค่าครอนบักแอลฟา (Cronbach's Alpha) ตรวจสอบสภาพข้อมูลว่าละเมิดข้อสมมติหรือไม่ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์สถิติระดับกลางและระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้นที่ต้องใช้สถิติที่จำกัดรูปแบบการกระจาย (Parametric Statistics) ต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนว่าละเมิดข้อสมมติที่กำกับเทคนิควิธีหรือไม่ (Worms & Touati, 2016) โดยพิจารณาจากการกระจายปกติตัวแปรเดียว (Univariate Normality) ความเป็นเส้นตรง (Linearity) ความเหมือนกันของการผันแปร (Homoscedasticity) ตัวแปรอิสระไม่สัมพันธ์สูง (Multicollinearity) และ

การกระจายปกติหลายตัวแปร (Multivariate Normality) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เลือกใช้สถิติพรรณนาอธิบายสภาพทั่วไปของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยใช้ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง การวิเคราะห์อิทธิพลตัวแปรอิสระทั้ง 4 ที่มีต่อคุณภาพชีวิต (ตัวแปรตาม) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical Regression Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม โดยแบ่งตัวแปรอิสระออกเป็นชุดปัจจัยตามประเภท และจัดลำดับการเพิ่มของตัวแปรอิสระแต่ละชุดเข้าสู่การวิเคราะห์ (สำคัญน้อยเข้าก่อนจนถึงสำคัญมากเข้าทีหลังสุด) เพื่อหาอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่มีต่อคุณภาพชีวิต

เชิงคุณภาพ: ใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) ทำการให้รหัสเริ่มจากการเตรียมแฟ้มข้อมูลดิบ ศึกษารายละเอียดเอกสารข้อความให้เกิดความคุ้นเคยกับข้อมูล และแยกประเด็นเนื้อเรื่องต่าง ๆ เพื่อได้แบบแผนของความสัมพันธ์ (Patterns of Relationships) ที่กระทำผ่านกระบวนการทำซ้ำ (Iterative) การหมุนวน (Cyclical) และการเปรียบเทียบกรณีมีเชิงลบ (A Constant Comparative Negative Case) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2554) เมื่อข้อมูลจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้วจึงใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยนำรายการข้อมูลเข้าโปรแกรม ATLAS.ti เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของข้อความต่าง ๆ (Wood, Paulus, Atkins, & Mackin, 2015) ที่ได้จากการเก็บแบบสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และบันทึกความจำ

ผลการวิจัย

คุณลักษณะพื้นฐานของประชากรที่ใช้ศึกษา (คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน) มีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ตารางที่ 2 คุณลักษณะพื้นฐานของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน

รายการที่ใช้วัด		อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	ชาย	42.0
	หญิง	58.0
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	9.7
	21-40 ปี	17.0
	41-60 ปี	42.0
	มากกว่า 60 ปี	31.3
สถานภาพ	โสด	18.4
	สมรส	68.6
	หย่า / ม่าย	13.0

ตารางที่ 2 คุณลักษณะพื้นฐานของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (ต่อ)

รายการที่ใช้วัด	อัตราส่วนร้อยละ
อาชีพ	
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	11.3
เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	22.7
ธุรกิจส่วนตัว	24.6
ค้าขาย	34.0
อื่น ๆ	7.4
รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย	
ต่ำกว่า 20,000 บาท	12.6
20,001-30,000 บาท	43.4
30,001-40,000 บาท	33.7
มากกว่า 40,000 บาท	10.3
ที่พักอาศัย	
บ้านพักส่วนตัว	72.6
คอนโด อพาร์ทเมนต์ บ้านเช่า	27.4
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนฯ	
1-10 ปี	8.5
11-20 ปี	38.5
21-30 ปี	30.3
มากกว่า 30 ปี	22.7
ความพอใจที่มีต่อชุมชนฯ	
น้อย	9.7
ปานกลาง	64.0
มาก	26.3

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณลักษณะพื้นฐานบุคคลของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.0) อายุระหว่าง 41-60 ปี (ร้อยละ 42.0) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 68.6) ประกอบอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 34.0) รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 43.4) อาศัยที่บ้านพักส่วนตัว (ร้อยละ 72.6) ในชุมชนเป็นระยะเวลา 11-20 ปี (ร้อยละ 38.5) ในภาพรวมมีความพอใจต่อชุมชนหมู่บ้านสวนสนในระดับปานกลาง (ร้อยละ 64.0)

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปรากฏในตารางที่ 3 ส่วนผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปรากฏในตารางที่ 5 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สภาพทั่วไปของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลของ
คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (n=216)

รายการที่ใช้วัด		ค่า สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยง เบนฯ	ค่า ความเบ้	ค่า ความ โด่ง	Alpha if item deleted
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	รายได้	5	3.67	1.68	.97	1.16	.814
	สวัสดิการ	5	2.87	1.13	.84	.77	.798
ปัจจัยด้านสังคม	ครอบครัว	10	7.67	3.41	.39	.54	.911
	ที่ทำงาน	10	6.74	2.11	.51	.87	.924
	ชุมชน	10	6.59	1.82	.61	.78	.906
ปัจจัยส่วนบุคคล	การศึกษา	3	1.65	.74	.29	.97	.873
	สุขภาพ	5	2.72	1.67	-.17	.28	.907
	งานอดิเรก	5	3.09	1.26	.34	.56	.851
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	ความพอเพียง	10	6.17	2.85	.31	.22	.786
	ความสะอาด	10	6.04	1.41	-.09	.17	.751
	การดูแลรักษา	10	6.87	2.43	.59	.78	.729

จากตารางที่ 3 พบว่า คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนส่วนใหญ่มีรายได้ที่พอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน (3.67 จากคะแนนเต็ม 5.00) พึงพอใจกับครอบครัวมากกว่าที่ทำงานและชุมชน (7.67 จากคะแนนเต็ม 10) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระหว่างระดับอนุปริญาถึงปริญาตรี (1.65 จาก 1 = อนุปริญา 2 = ปริญาตรี 3 = สูงกว่าปริญาตรี) คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนส่วนใหญ่คิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำได้ระดับปานกลางค่อนข้างดี (6.87 จากคะแนนเต็ม 10) และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสะอาดและความพอเพียงในระดับปานกลาง (6.04/6.17 จากคะแนนเต็ม 10)

ข้อมูลการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนสอดคล้องกับที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการและการสนทนากลุ่มที่สรุปสาระได้ว่าชุมชนหมู่บ้านสวนสนได้รับการดูแลเรื่องของการเก็บขยะมูลฝอยจากสำนักงานเขตบางกะปิ ค่อนข้างดี เจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานตามเวลาเป็นประจำ สามารถช่วยในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่ให้เกิดการสะสมของขยะมูลฝอยอันเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการแพร่กระจายของเชื้อโรค เรื่องของถนนในหมู่บ้านสังเกตได้ชัดว่าถนนสายหลักในหมู่บ้านจะมีความสะอาดมากกว่าถนนที่อยู่ตามซอยต่าง ๆ ที่มีกบเศษใบไม้แห้ง อุจจาระสุนัข อุจจาระควาย อย่างไรก็ดี ถนนสายหลักบริเวณท้ายหมู่บ้านที่เป็นทางเชื่อมต่อออกสู่ถนนหมู่บ้านนั้นก็พบหลายจุดยังมีข้อบกพร่องทั้งเรื่องของความสะอาดและการดูแลรักษา กล่าวคือ พื้นผิวถนนไม่เรียบเสมอกัน มีหลุมทั้งเล็กและใหญ่อยู่หลายพื้นที่ทำให้น้ำที่สกปรกขังบริเวณถนนที่มีพื้นผิวเป็นหลุม แต่ในภาพรวมคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนยังคงค่อนข้างพอใจกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical Regression Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลแต่ละชุดเข้าทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีการจัดอันดับเข้าสู่การวิเคราะห์ซึ่งอาศัยหลักอันดับความสำคัญของความเป็นสาเหตุและผล (Order of Causality) ของตัวแปรแต่ละชุดตัวแปรชุดที่ค่าว่ามีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย รองลงมาเข้าเป็นอันดับสอง และตัวแปรที่ใกล้ชิดกับตัวแปรคุณภาพชีวิตน้อยกว่าชุดอื่น ๆ เข้าเป็นอันดับแรก การวิเคราะห์ถดถอยคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน สามารถเขียนสมการที่จัดลำดับชุดตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ดังสมการ 1-4

สมการแรกเป็นการนำข้อมูลชุดแรก คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (PERFAC) ที่ประกอบด้วยการศึกษา สุขภาพ และงานอดิเรกเข้าทำการวิเคราะห์ โดยอยู่บนสมมติฐานว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนขึ้นอยู่กับ การศึกษา สุขภาพ และงานอดิเรก

$$QUILIL = b_0 + b_1 \text{ EDU} + b_2 \text{ HEALTH} + b_3 \text{ HOBBY} \dots \dots \dots (1)$$

สมการต่อมาเป็นการนำข้อมูลชุดสอง คือ การเพิ่มปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ENVFAC) ประกอบด้วย ความพอเพียง ความสะอาด และการดูแลรักษาเข้าร่วมวิเคราะห์กับข้อมูลชุดแรก โดยอยู่บนสมมติฐานว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนขึ้นอยู่กับการศึกษา สุขภาพ งานอดิเรก ความพอเพียง ความสะอาด และการดูแลรักษา

$$QUILIL = b_4 \text{ EDU} + b_5 \text{ HEALTH} + b_6 \text{ HOBBY} + b_7 \text{ SUFFIC} + b_8 \text{ CLEAN} + b_9 \text{ TREA} \dots \dots \dots (2)$$

สมการชุดที่สามเป็นการนำข้อมูลชุดสาม คือ การเพิ่มปัจจัยด้านสังคม (SOCFAC) ประกอบด้วยครอบครัว ที่ทำงาน และชุมชนเข้าร่วมวิเคราะห์ โดยอยู่บนสมมติฐานว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนขึ้นอยู่กับ การศึกษา สุขภาพ งานอดิเรก ความพอเพียง ความสะอาด การดูแลรักษา ครอบครัว ที่ทำงาน และชุมชน

$$QUILIL = b_{10} \text{ EDU} + b_{11} \text{ HEALTH} + b_{12} \text{ HOBBY} + b_{13} \text{ SUFFIC} + b_{14} \text{ CLEAN} + b_{15} \text{ TREAT} + b_{16} \text{ FAMMI} + b_{17} \text{ WORKP} + b_{18} \text{ COMMU} \dots \dots \dots (3)$$

สมการสุดท้ายเป็นการนำข้อมูลสมการชุดที่สามโดยเพิ่มปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ECOFAC) ที่ประกอบด้วย รายได้ และสวัสดิการเข้าร่วมวิเคราะห์ โดยอยู่บนสมมติฐานว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนขึ้นอยู่กับ การศึกษา สุขภาพ งานอดิเรก ความพอเพียง ความสะอาด การดูแลรักษา รายได้ และสวัสดิการ

$$QUILIL = b_{19} \text{ EDU} + b_{20} \text{ HEALTH} + b_{21} \text{ HOBBY} + b_{22} \text{ SUFFIC} + b_{23} \text{ CLEAN} + b_{24} \text{ TREAT} + b_{25} \text{ FAMMI} + b_{26} \text{ WORKP} + b_{27} \text{ COMMU} + b_{28} \text{ INCOME} + b_{29} \text{ WELFARE} \dots \dots \dots (4)$$

ตัวแปรที่ใช้ในสมการทั้งสี่ชุดสามารถแสดงค่าสถิติพรรณนาและความสัมพันธ์ทวิระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงชั้นปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสถิติพรรณนาและความสัมพันธ์ทวิระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์ (n=216)

ตัวแปร	QUILIL	ECOFAC	SOCFAC	PERFAC	ENVFAC
QUILIL	1.00	.38	.41	.38	.34
ECOFAC		1.00	.33	.19	.26
SOCFAC			1.00	.54	.47
PERFAC				1.00	.23
ENVFAC					1.00

ตารางที่ 4 ค่าสถิติพรรณนาและความสัมพันธ์ทวิระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์ (n=216) (ต่อ)

ตัวแปร	QUILIL	ECOFAC	SOCFAC	PERFAC	ENVFAC
Tolerance	-	.84	.77	.78	.74
VIF	-	1.27	1.34	1.23	1.41
K-S Test	.11	.08	.10	.09	.10
ค่าสูงสุด	10	5	10	5	10
ค่าเฉลี่ย	6.78	2.71	6.64	2.64	6.81
ค่าเบี่ยงเบนฯ	3.11	1.24	2.87	1.21	3.27
ค่าความเบ้	.56	-.14	.87	.71	.94
ค่าความโด่ง	.79	1.03	.64	.87	1.19

หมายเหตุ: ค่าต่ำสุดทุกรายการ = 1, Kaiser – Meyer Olkin = .745, Sig. F = .000, F test = 1.642

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยตรวจสอบตัวแปรทั้งหมด พบว่า มีการกระจายปกติ พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และค่าที่ได้จาก K-S test พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวกระจายปกติ เมื่อทดสอบ linearly เพื่อตรวจสอบความเป็นเส้นตรง พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (QUILIL) ที่เป็นตัวแปรตาม (F test = 1.642 มีนัยสำคัญทางสถิติ) อีกทั้งพิจารณาจากค่า VIF และ Tolerance พบว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันสูง ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวไม่เกิน .75 ค่า KMO อยู่เกณฑ์ปกติ (.745) และค่า Sig F. เพื่อตรวจสอบความเป็นเส้นตรงก็ได้ค่าปกติ สรุปได้ว่าภาพรวมตัวแปรที่จะใช้วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ไม่ละเมิดข้อสมมติแต่ประการใด จึงใช้ตัวแปรเหล่านี้วิเคราะห์เพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (n=216)

ตัวแปรหลัก / ประกอบ	แบบจำลอง			
	1	2	3	4
การศึกษา (EDU)	.184 (1.847)	.191 (1.682)	.187 (1.641)	.198 (1.488)
สุขภาพ (HEALTH)	.245 (2.241)	.244 (2.177)	.252 (2.109)	.263 (2.228)
งานอดิเรก (HOBBY)	.193 (1.747)	.201 (1.793)	.206 (1.643)	.224 (1.438)
ความพอเพียง (SUFFIC)		.374 (1.664)	.392 (1.482)	.416 (1.384)
ความสะอาด (CLEAN)		.187 (1.211)	.199 (.982)	.212 (.887)
การดูแลรักษา (TREAT)		.466 (2.317)	.457 (2.257)	.472 (2.204)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (n=216) (ต่อ)

ตัวแปรหลัก / ประกอบ	แบบจำลอง			
	1	2	3	4
ครอบครัว (FAMMI)			.251 (2.461)	.276 (2.384)
ที่ทำงาน (WORKP)			.141 (1.783)	.184 (1.481)
ชุมชน (COMMU)			.345 (2.116)	.333 (2.089)
รายได้ (INCOME)				.189 (1.877)
สวัสดิการ (WELFARE)				.307 (2.519)
ค่าคงที่	16.544	17.514	17.398	17.981
R ²	.284	.364	.387	.446
SEE	9.534	9.218	9.076	8.972
F	7.414	7.753	8.027	8.211
Sig F	.000	.001	.000	.000

หมายเหตุ: ในวงเล็บ คือ ค่า t

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนตามแบบจำลอง 1 โดยที่ปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยการศึกษา สุขภาพ และงานอดิเรกแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านสุขภาพ อธิบายการผันแปรของคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนได้เพียงร้อยละ 28.4 เท่านั้น ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยความปลอดภัย ความสะอาด และการดูแลสุขภาพเข้าร่วมวิเคราะห์ในแบบจำลอง 2 ปรากฏว่าอำนาจการอธิบายมากขึ้นกว่าเดิมเป็นร้อยละ 36.4 อีกทั้งการดูแลสุขภาพมีผลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในช่วงชั้นที่สามตามแบบจำลอง 3 ได้เพิ่มปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยครอบครัว ที่ทำงาน และชุมชนร่วมพิจารณากับปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า อำนาจการอธิบายผันแปรของคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนจากเดิมร้อยละ 36.4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.7 โดยที่การดูแลสุขภาพยังคงมีผลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งครอบครัวและชุมชนต่างมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ และในช่วงชั้นที่สี่หรือชั้นสุดท้ายตามแบบจำลอง 4 เพิ่มปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยรายได้และสวัสดิการร่วมพิจารณา กับปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยทางสังคม พบว่า อำนาจการอธิบายผันแปรของคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นร้อยละ 44.6 มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเป็นความสัมพันธ์ในทางบวก

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน พบว่า 1) สุขภาพที่เป็นตัวแปรประกอบของปัจจัยส่วนบุคคล 2) การดูแลรักษาที่เป็นตัวแปรประกอบของปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) ครอบครัวและชุมชนที่เป็นตัวแปรประกอบของปัจจัยสังคม และ 4) สวัสดิการที่เป็นตัวแปรประกอบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนถึงร้อยละ 44.6

ข้อค้นพบที่ได้ในประเด็นสุขภาพมีความสัมพันธ์กับข้อมูลขององค์การอนามัยโลกที่ระบุว่า บุคคลมีสุขภาพสมบูรณ์ประกอบด้วย 1) สุขภาพทางกาย (physical health) 2) สุขภาพทางจิต (mental health) และ 3) สุขภาพทางสังคม (social health) ส่วนคุณภาพชีวิตที่ดีประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องพัฒนาสุขภาพด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การพักผ่อนให้เพียงพอ การออกกำลังกายเป็นประจำ พัฒนาทางด้านอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ การฝึกสมาธิ การพัฒนาทางด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน การใช้เวลาร่วมกันเพื่อประโยชน์เพื่อชุมชน และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การเพิ่มทักษะด้านความรู้ให้ตนเอง การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ รวมไปถึงพินิจสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (World Health Organization, 2013) โดยผู้อาศัยในชุมชนหมู่บ้านสวนสนควรให้ความสำคัญกับสุขภาพ การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การพักผ่อนให้เพียงพอ การออกกำลังกายเป็นประจำ รวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาชุมชนและการบริหารชุมชนให้เข้มแข็งเพราะประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน (ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพวัลย์, 2559) ประเด็นการดูแลรักษาพยาบาลงานวิจัยระบุว่าประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านสาธารณสุข และด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานที่ชี้ว่าการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่วนในประเด็นครอบครัวและชุมชนที่ต่างมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต เรื่องทำนองนี้มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือสนับสนุนผลวิเคราะห์ที่ได้ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554; ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, เณนิมพล แจ่มจันทร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, และ จรัมพร ไหล่ายอง, 2557) และประเด็นที่เกี่ยวกับสวัสดิการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนนั้น องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ OECD ได้จัดหมวดหมู่ค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการสังคมหลายด้าน เช่น ด้านการชราภาพ ประโยชน์ทดแทนผู้ทุพพลภาพ บริการทางการแพทย์และรักษาพยาบาล เลี้ยงดูบุตร เพื่อผู้ว่างงาน เพื่อที่อยู่อาศัย เป็นต้น โดยเรื่องสวัสดิการที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชนเป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีอาจปฏิเสธได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน (OECD, 2015) ซึ่งเรื่องทำนองนี้ภาครัฐได้จัดสวัสดิการชุมชนไว้ทั้งสิ้น 13 ประเภท 1) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานศพ 2) กรณีเสียชีวิต 3) การเจ็บป่วยและรักษาพยาบาล 4) เด็กแรกเกิด/คลอดบุตร 5) คนด้อยโอกาส/คนพิการ 6) ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 7) ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 8) ผู้สูงอายุ 9) การศึกษา 10) ที่อยู่อาศัย 11) พัฒนาอาชีพ 12) สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และ 13) สวัสดิการอื่น ๆ ตามยุทธศาสตร์สวัสดิการชุมชนเพื่อชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง พ.ศ. 2558-2562 มีวิสัยทัศน์ “สวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำสู่ความเจริญสันติสุขของสังคมไทย

อย่างยั่งยืน” ซึ่งสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองในที่นี้ หมายถึง 1) ระบบสวัสดิการชุมชนที่หลากหลาย คำนึงถึงวิถีชีวิตที่ดำรงของชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของ ยึดการให้อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อศักดิ์ศรี คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูล 2) ระบบสวัสดิการชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีกติการ่วมของชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล 3) ระบบสวัสดิการชุมชนที่สามารถสร้างคุณค่า ทำนุบำรุงสิ่งที่ดำรงของชุมชน ทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และ 4) ระบบสวัสดิการที่ใช้กองทุนสวัสดิการชุมชนเชื่อมโยงทุนทางสังคมของท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าแก่ชุมชน สังคม และประเทศ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปสาระได้ว่า คนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่ถึงระดับปริญญาตรี ระหว่างระดับอนุปริญญาถึงปริญญาตรี มีรายได้ที่พอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน พึงพอใจกับครอบครัวมากกว่าที่ทำงานและชุมชน คิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำได้ระดับปานกลางค่อนข้างดี และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสะอาดและความพอเพียงในระดับปานกลาง และข้อค้นพบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปสาระได้ว่า องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสน คือ สุขภาพ การดูแลรักษา ครอบครัว ชุมชน และสวัสดิการ

ข้อเสนอแนะ

ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ร่วมเป็นเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนด้วยการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวเป็นประชาคม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยให้ประกาศข้อตกลงร่วมกัน กำหนดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านที่ประสบปัญหาพร้อมตั้งเป้าหมายและร่วมกันปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ผ่านระบบการตรวจสอบติดตามประเมินผลโครงการ ส่วนการศึกษาครั้งต่อไปควร 1) ขยายพื้นที่จากชุมชนหมู่บ้านสวนสนเป็นชุมชนอื่นทั้งจังหวัดกรุงเทพมหานครจนถึงจังหวัดอื่นและเพิ่มการศึกษาแบ่งเป็นระดับภูมิภาค 2) เพิ่มหรือเปลี่ยนตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบอิทธิพล และ 3) มุ่งเน้นแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อได้มาซึ่งรายละเอียดของข้อมูลเชิงลึก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยสำเร็จลุล่วงดี ขอขอบคุณ ศ.ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ รศ.ดร.กรรณิการ์ สุขเกษม ที่มอบความรู้วิจัย ขอขอบคุณ พล.ต.อ.พรชัย พันธุ์วัฒนา บิดาผู้ให้การสนับสนุนปัจจัยสี่ ขอขอบคุณ พล.ต.ท.ปิยะ อุทาโย และ ศ.พล.ต.ท.วีรพล กุลบุตร ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดที่ส่งเสริมให้ทำวิจัย ขอขอบคุณประชาชนในชุมชนหมู่บ้านสวนสนที่เสียสละเวลาให้ข้อมูล และขอขอบคุณวารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มอบพื้นที่ให้เผยแพร่บทความวิจัยออกสู่สาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร และนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และจรัมพร ไหล่ยาว. (2557). คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข: โครงการจับตาสถานการณ์ความสุขของคนทำงานในประเทศไทย สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นนทบุรี: อพทฤษฎี ศรีเอทนิว.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย. นครปฐม: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). “ระบบสวัสดิการ ชุมชน” ฐานฐานสู่สวัสดิการสังคมไทยอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2554). วิถีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สำนักงานเขตบางกะปิ. (2561). ข้อมูลที่ตั้งหน่วยงานในพื้นที่เขต: ชุมชน. สืบค้นวันที่ 22 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.bangkok.ok.go.th/bangkapi/page/sub/205/ชุมชน>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานมาตรฐานการวิจัยในคน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). การวิจัยและหลักจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์. สืบค้นวันที่ 22 พฤษภาคม 2561, จาก http://ohrs.nrct.go.th/lms/upload/course1/lesson2/lessonpdf/Chapter2_Basic%20principle.pdf
- Bartels, M. (2015). Genetics of Wellbeing and Its Components Satisfaction with Life, Happiness, and Quality of Life: A Review and Meta-analysis of Heritability Studies. *Behavior Genetics*, 45, 137–156.
- Berry, C.M. (2015). Differential Validity and Differential Prediction of Cognitive Ability Tests: Understanding Test Bias in the Employment Context. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 2, 435-463.
- Creswell, J.W. (2014). *Research and Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). New Delhi: Thousand Oaks Press.
- Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators. *Social Indicators Research*, 40, 189–216.
- Duckworth, A.L., & Kern, M.L. (2012). A Meta-Analysis of the Convergent Validity of Self-Control Measures. *Journal of Research in Personality*, 45(3), 259-268.
- Hecimovich, M.D., & Hebert, J.J. (2016). Reliability and Concurrent Validity of an Alternative Method of Lateral Lumbar Range of Motion in Athletes. *South African Journal of Sports Medicine*, 28(1), 23-26.

- Juczynski, Z. (2006). *Health-Related Quality of Life: Theory and Measurement*. Retrieved May 19, 2018, from http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.hdl_11089_4128/c/F1_10.pdf
- Landsheer, J.A., & Boeije, H.R. (2010). In Search of Content Validity: Facet Analysis as a Qualitative Method to Improve Questionnaire Design: An Application in Health Research. *Quality and Quantity*, 44(1), 59-69.
- Liu, L., Li, C., Zhu, D. (2012). A New Approach to Testing Nomological Validity and Its Application to a Second-Order Measurement Model of Trust. *Journal of the Association for Information Systems*, 13(12), 950-975.
- OECD. (2015). *OECD Factbook 2015-2016 economic, environmental and social statistics*. OECD Publishing: Paris.
- Palinkas, L.A., Horwitz, S.M., Green, C.A., Wisdom, J.P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health*, 42(5), 533–544.
- Rogers, K.D., Pilling, M., Davies, L., Belk, R., Green, C.N., & Young, A. (2016). Translation, Validity & Reliability of The British Sign Language (BSL) Version of The EQ-5D-5L. *Quality of Life Research*, 25, 1825-1834.
- Rojas, S.L., & Widiger, T.A. (2013). Convergent and Discriminant Validity of The Five Factor Form. *Assessment*, 21(2), 143-157.
- Ryu, E. (2013). Factorial Invariance in Multilevel Confirmatory Factor Analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 67(1), 172-194.
- Sartori, R. (2010). Face Validity in Personality Tests: Psychometric Instruments and Projective Techniques in Comparison. *Quality & Quantity*, 44(4), 749-759.
- Theofilou, P. (2013). Quality of Life: Definition and Measurement. *Europe's Journal of Psychology*, 9(1), 150–162.
- Wood, M., Paulus, T., Atkins, D.P., & Mackin, R. (2015). Advancing Qualitative Research Using Qualitative Data Analysis Software (QDAS)? Reviewing Potential Versus Practice in Published Studies Using ATLAS.ti and NVivo, 1994–2013. *Social Science Computer Review*, 34(5), 597-617.
- World Health Organization. (2013). *Oral Health Surveys: Basic Methods 5th ed.* Retrieved May 21, 2018, from <http://www.icd.org/content/publications/WHO-Oral-Health-Surveys-Basic-Methods-5th-Edition-2013.pdf>

- Worms, J., & Touati, S. (2016). *Parametric and Non-Parametric Statistics for Program Performance Analysis and Comparison*. Retrieved May 21, 2018, from <https://hal.inria.fr/hal-01286112v3/document>
- Yong, A.G., & Pearce, S. (2013). A Beginner's Guide to Factor Analysis: Focusing on Exploratory Factor Analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 9(2), 79-94.